

Prof. JEFFREY D. SACHS

Sürdürülebilir Bir Düzeltme Süreci

Bu sefer küresel bir işbirliğine ihtiyacımız olacak. Düzeltme süreci, ticari dengesizliklerde, teknolojilerde ve kamusal bütçelerde büyük çaplı kaymalar gerektirecek. Bu büyük çaplı değişimlerin, başlıca ekonomiler arasında, sıkı bir şekilde olmayacaksa bile en azından gayri resmi olarak koordine edilmeleri gerekecek.

Yaklaşmakta olan küresel daralma, sadece finansal bir paniğin değil, aynı zamanda dünya ekonomisinin gelecekteki yönü hakkında da, temel bir belirsizliğin sonucu. Tüketiciler, sadece düşen hisse senetleri fiyatları ve konut değerleri ile birlikte azalan varlıkları nedeniyle değil, fakat aynı zamanda nereye yöneleceklerini bilmedikleri için de, ev ve araba alımlarından vazgeçmekte. Benzin fiyatları yeniden fırlayabilecekken yeni bir araba alma riskine girmeliler mi? Gıda fiyatlarında bu yıl meydana gelen korkutucu artıştan sonra masaya yemek koyabilecekler mi?

Ticari yatırımlar konusundaki kararlar ise çok daha katı. Tüketici talepleri hızla düşmekteyken ve kredi maliyetlerinde eşi görülmemiş risk cezaları ile karşı karşıya kalmışken, şirketler yatırım yapma konusunda isteksizler. Aynı zamanda çok büyük belirsizliklerle de karşı karşıya kaldılar. Gelecekte ne tür enerji üretim tesisleri kabul edilebilir olacak? Geçmişte olduğu gibi karbon dioksit salımına izin verilecek mi? Amerika Birleşik Devletleri'nin gücü, uzun araba seyahatleri gerektiren, uzak yerlerde gitgide daha geniş alana yayılmaya başlayan bir şehir dışı yaşam tarzına hala yatabilecek mi?

Ekonomik düzeltme, büyük ölçüde gelecekteki ekonomik değişimin çok daha net bir anlayışına bağlı olacak ve bu da geniş anlamda hükümetin işi. Enerji, sağlık, iklim ve finansal politikalara net bir yol açmakta başarısız olan Bush yönetiminin düzensiz ve yanlış yönlendiren önderliğinden sonra, Başkan seçilmiş olan Barack Obama, Amerikan ekonomisinin gelecek yönünü tanımlayan bir rota çizmeye başlamak zorunda kalacak.

Bu denklemdeki tek ekonomi ABD değil. Çin'in, Hindistan'ın, Avrupa'nın, Latin Amerika'nın ve evet, hatta dünya ekonomisinden uzun süre tecrit edilmiş fakat artık önemli bir parçası olmuş olan Afrika'nın bile önderliğini içeren küresel sürdürülebilir bir düzeltme vizyonuna ihtiyacımız bulunmakta.

EKONOMİDE YÖN TAYİNİ YAPILMALI

Büyük belirsizliklerin ve karmaşıklığın ortasında bir kaç tane açık ve net olan nokta bulunmakta. Birincisi; ABD geçmiş sekiz yıl boyunca yaptığı gibi dünyanın geri kalanından borç almaya devam edemez. Amerika'nın net ihracatı artmak zorunda kalacak, bu da Çin'in, Japonya'nın ve diğer ödemeler dengesi fazla veren ülkelerin net ihracatlarının azalması demek. Oldukça büyük olan açığın tersine çevrilmesi için ge-

Jeffrey Sachs,
Columbia
Üniversitesi'nde
Ekonomi Profesörlüğü
ve Dünya Enstitüsü'nde
Direktör görevini
yürütmektedir.

reklî olan düzeltme, ABD'nin mevcut hesaplarında 700 milyar dolar civarında, ya da yaklaşık olarak ABD gayri safi millî hâsılasının yüzde beşi kadardır.

Çin'in ticari fazlası (ticari fazlalıklardaki azalmaların diğer küresel bölgelere de sıçraması ile birlikte) bu miktarın yarısı kadar daralabilir, bu da Çin'in gayrisafi millî hâsılasının, yüzde beşi ile yüzde onu arasında olan net ihracattan iç talebe doğru kayması demek. Neyse ki Çin, önemli bir yurt içi genişlemeyi desteklemekte.

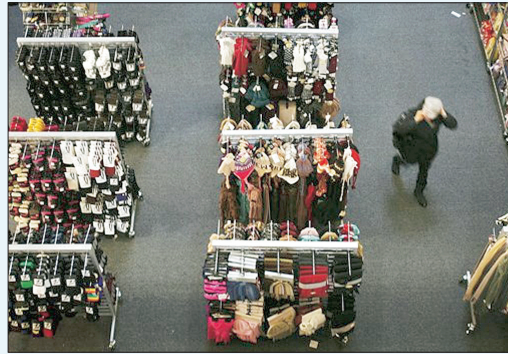
İkincisi, ABD tüketimindeki azalma, ABD yatırımlarındaki artış ile kısmen dengelenmelidir. Bununla birlikte, ekonomide net bir politika yönü olmadıkça özel sektör yatırıma başlamayacaktır. Obama, salt tüketim harcamalarına değil, sürdürülebilir teknolojilere dayalı olan bir "yeşil düzeltme" ihtiyacını vurgulamıştır.

ABD otomotiv sanayisi, ya şarj edilebilir hibrid ya da tamamen akü ile çalışan arabalar gibi düşük karbon salımlı arabaların üretimi için yenilenmelidir. Her iki teknoloji de, rüzgâr, güneş, nükleer ya da karbon dioksit salımlarını tutan ve biriktiren kömür santralleri gibi düşük salımlı güç üretimi kullanan ulusal elektrik şebekesine bağlı olacaktır. Bütün bu teknolojiler, özel yatırımın yanı sıra kamu finansmanı da gerektirecektir.

Üçüncüsü, hükümetin kendi parasal durumunu tekrar düzene sokmak için bir strateji olmadıkça, ABD'nin düzeltme süreci güvenilir olmayacaktır. George W. Bush'un ekonomik politika düşüncesi, savaş harcamalarını artırırken vergileri üç kat düşürmek olmuştur. Sonuç, daralmanın artacak olan ağırlığı altında gelecek yılda muazzam oranlara büyüyecek olan (muhtemelen bir trilyon dolar) devasa bütçe açığı, banka kurtarmaları ve kısa vadeli mali canlandırma önlemleri olmuştur.

Obama'nın hükümetin parasal durumunu düzelterek orta vadeli bir finansal plan ortaya koymasına gerekecektir. Bu, Irak'taki savaşın bitirilmesini, zenginlerden alınan vergilerin artırılmasını ve aşamalı olarak yeni tüketim vergileri uygulamalarını içermektedir. ABD hâlihazırda zengin ülkeler arasında ulusal gelirdeki en düşük oranlı vergi almakta olan ülkedir. Bunun değişmesi gerekecektir.

Dördüncü olarak da, dünyanın fakir olan bölgelerinin, birer tehdit ya da görmezden gelinecek yerler olarak değil, yatırım fırsatları olarak görülmesi gerekmektedir. ABD'nin, Avrupa'nın ve Japonya'nın başlıca altyapı şirketlerinin ciddi oranda aşırı kapasitelerle ulaşmasından sonra, Dünya Bankası'nın, Avrupa Yatırım Bankası'nın, ABD İhracat-İthalat Bankası'nın, Afrika Kalkınma Bankası'nın ve diğer kamusal yatırım kuruluşlarının, Afrika'da yollar, güç santralleri, limanlar ve telekomünikasyon sistemleri inşa etmek için büyük boyutlu altyapı harcamalarını finanse etmeleri gerekecektir.

ŞİMDİ HAREKET ZAMANI

Krediler, uzun vadeli ve mütevazı faiz oranları ile (diyelim ki, yıllık yüzde beş faizle 25 yıllık dolar kredileri) verildiği sürece, kredi alan ülkeler, sonuçlarının bir kuşak boyunca alınabileceği önemli gelir artışları nedeniyle bu kredileri geri ödeyebilirler. Bunun, hem Afrika için hem de ticaretlerini ve usta işçilerini geri kazanacak olan zengin ülkeler için olağanüstü faydaları olacak. Şüphesiz ki söz konusu krediler, 25 yıl şöyle dursun en üst düzeydeki şirketlerin bile gecelik borç alamadıkları bir zamanda, son derece büyük bir küresel inisiyatifi gerektirmekte.

Tipik bir ticaret döngüsünde, genellikle ülkelerin düzeltme süreçlerini büyük oranda kendileri başarması gerekmektedir. Bu sefer küresel bir işbirliğine ihtiyacımız olacak. Düzeltme süreci, ticari dengesizliklerde, teknolojilerde ve kamusal bütçelerde büyük çaplı kaymalar gerektirecek. Bu büyük çaplı değişimlerin, başlıca ekonomiler arasında, sıkı bir şekilde olmayacaksa bile en azından gayri resmi olarak koordine edilmeleri gerekecek. Her birisi, ulusal seviyede ve küresel olarak gerekli olacak değişikliklerin temel yönlerini anlamalıdır ve tüm uluslar yeni sürdürülebilir teknolojilerin yayılmasında ve Afrika altyapısına yapılacak olan artırılmış yatırımlar gibi küresel sorumlulukların ortak finansmanında pay sahibi olmalı.

Tarihte, müşterek küresel siyasi liderliğin hiç olmadığı kadar önemli olduğu bir noktaya ulaşmış bulunuyoruz. Neyse ki ABD, Obama'nın seçilmesi ile ileriye doğru büyük bir adım atmıştır. Şimdi hareket zamanıdır.

Copyright: PROJECT SYNDICATE 2008
www.project-syndicate.org

ABD tüketimindeki azalma, ABD yatırımlarındaki artış ile kısmen dengelenmelidir. Bununla birlikte, ekonomide net bir politika yönü olmadıkça özel sektör yatırıma başlamayacaktır. Obama, salt tüketim harcamalarına değil, sürdürülebilir teknolojilere dayalı olan bir "yeşil düzeltme" ihtiyacını vurgulamıştır.